

Vzgoja mladine k domoljubju.

Bismarckovo proslavljenje je dalo povod razpravljanju raznovrstnih vprašanj, in za snovi je skrbel najbolje Bismarck sam. Dne 8. aprila mu je čestitala deputacija 700 učiteljev pruskih viših zavodov. To ga je napotilo, da se je obširniše izjavil o *narodni vzgoji mladine*. Rekel je: „Ne mislim, da bi se bilo moje delo (narodno in federativno združevanje Nemčije) posrečilo v toliki meri, ko bi više učiteljstvo v narodu našem ne bilo mojemu delu pripravilo tal. Vam je pristajalo gojiti ona imponderabilia (narodnega mišljenja), brez katerih bi ne bile možne v omikani manjšini naroda našega one posledice, katere smo dosegli. *Ljubezen do domovine, razumljenje političkih situacij* — te in podobne lastnosti so in se rodé v oni dobi narodnega življenja, katero je poverjeno vaši skrbi. Poprečna starost mladine, izročene vaši skrbi, završuje se pravilno okolo 20. leta. Nu, ravno v tej dobi se izcimi in zasedi značaj mladega moža. Ne določa se pogostoma, da bi se ta značaj izpremenil še le na vseučilišču ali pozneje, vsaj ne, *kar se dostaja domoljubja*. Posledice narodnega razvoja vsake domovine so zavisne glavno od manjšine omikancev, katere obseza domovina. Rekel sem nekdanj: Nevolja širših, zavisnih mas ljudstva more provzročiti bolezen akutno, za katero pa imamo lekov; razdejanost omikane manjšine pa provzročuje hroničsko bolehnost, katere ne moremo spoznati léhko, in katero je treba zdraviti dolgo. „In zato stavijam glavni povdarek na vzgojo in mišljenje omikanih slojev v vsakem narodu.“ Med drugim je potem dokazoval še potrebo, da naj se uči resnica, da se ne napihnejo narodi, ker napuh vede k propadu.

Ta govor Bismarckov je porabil, n. pr. tudi Dunajski oficijozni „Fremdenblatt“, ki pa je popolnoma zavil glavno njegovo misel. Ta list, nalašč prezrši *narodno vzgojo mladine*, svari učiteljstvo pred vsakaterim radikalizmom, ter je opominja, naj vceplja čustvo domoljubja, neporušne zvestobe, oduševljenja za državo in vladarja. Naposled še jako očito ovaja, kakó da so bile v najnovejši dobi potrebne nekatere naredbe, ki, kakor znano, so se izdale za srednje šole na Češkem.

Najprej je treba povdarjati, da Bismarck je kot državnik govoril laže tudi o šolski pedagogiki, ker je pošteval in ima tudi dan danes jeden sam narod, jeden in isti nemški narod pred očmi. Drugod bi se mogli izgo-

varjati, da je treba postopati drugače, ako sestaje država iz več narodnostij. Pedagogom in različnim državnikom naše države se mora jako čudno zdeti, da kaže Bismarck nato, da mlademu možu se utrdi značaj uže na srednji šoli, sosebno gledé na domoljubje, in da v tem možu se na isti srednji šoli razvija spoznanje celó o političkih situacijah. To je vendar preveč za tiste vrste pedagogov, ki nasvetujejo našim državnikom, naj prepo-vedujejo srednješolski mladini čitati kak *politiški list*, ali celó zahajati v take kraje, kjer so po mizah razpoloženi taki listi.

Priznavamo, da je teže vzgajati domoljubje v državi, sestavljeni iz več narodnostij, nego pa v Velikonemčiji, ki je z izključenjem le malega oddelka naseljenja, narodno jednotna monarhija. Ta večja težava bi se dala premagati pa tudi v Avstro-Ogerski, ko bi gospodovalne narodnosti in različni državniki poštevali dejstva, od katerih je zavisno gojenje domoljubja. Naši državniki se vedejo, kakor da bi ne poznali uslovij za pravo domoljubje. To pa čudo ni, saj je tudi obča politika taka, da nasprotuje pravi vzgoji domoljubja.

V Avstro-Ogerski so različni narodi, kateri so raztreseni po raznih deželah. Domovino v ožem pomenu besede imenuje vsak teh narodov tiste pokrajine, v katerih je naseljena njegova narodnost; v širšem pomenu pa je naša monarhija v skupnosti domovina vsakega teh narodov posebe in v skupnosti. Vsekakor je ugodniše za vzgajanje domoljubja tisto položeno naseljenje, katero se pokriva z geografskim položajem domovine, ki je v takem slučaju zajedno identiška s politiško jednoto ali državo. V Avstro-Ogerski narodi nimajo take ugodnosti, in zato je treba tudi drugače postopati pri vzgajanju domoljubja, katero, kakor pravi Bismarck, se utrjuje na srednjih šolah ali v obče uže na šolskih zavodih, ki so na nižji stopinji nego vseučilišča.

Stremljenje gospodovalnih narodnostij in pa centralizovanje raznih državnikov tudi v obeh sedanjih polovinah cesarstva je krivo, kolikor se v naši monarhiji domoljubje ne vzgaja pravilno. Napake pa léhko spoznamo.

Kritiško premišljevanje je do danes dognalo toliko, da individualiteta posamičnega človeka je suverenna, in da cilj te individualitete mora biti njeno popolnjevanje. Kot sredstvo za to sovrševanje služi skupina, ki jo imenujemo narod, tej skupini pa zopet služi v isti namen to, kar zovemo državo. Država, kjer je več narodov v nje-

nem okviru, ne more kot taka podeljevati posamičniku vsega, kar potrebuje za svoje popolnjenje. Prav za prav tega ne more niti narodno jednotna država, in če poslednja ne loči posebe naroda od svojega politiskega okvira, prihaja od tod, ker se politiske meje strinjajo z mejami naseljenja, in ker to, kar podeljuje država naseljenju, daje prav za prav narod sam sebi. Torej je narodnost tisti pomoček, ki more najvplivniše delovati na popolnjenje posamičnika, in je država nasproti narodnim skupinam sredstvo, s katerim dobivajo one svobodo za razvijanje, s tem pa moč za vplivanje na posamičnike, ki so kot taki tudi državljani. Država je po takem sredstvo za razvoj narodnosti, narodnost pa za razvoj posameznika; država je nasproti posamezniku sredstvo drugega, narodnost pa sredstvo prvega reda. Res je tudi takih občin pospešil, ki ne potrebujejo najprej narodnosti, ampak jih more država neposredno deliti. Gospodarstvena občila, kakor pošta, železnice, morejo pospeševati blagostanje posameznika tudi če ta sredstva niso v rokah dotične narodne skupine. Obče resnice matematike itd. morejo se vcepljati razumu, naj jih uči država ali narodna skupina. Posebnost narodovih pa ne more podeljevati država kot taka, in kolikor je posamičnik zavisen od svojega rojstva ali svoje krvi, od narodnih svojstev v pogledu na nadarjenost za nauk, umetnost, npravstvenost in pravo, potrebuje v svoje popolnjenje najprej svojo narodnost in šele na drugi stopinji državo kot sredstvo za pospeševanje narodnosti.

Zveza in zavisnost je tu pač jasna dovolj. Posamičnik, da ostanemo pri srednjih šolah v Bismarckovem smislu, se vzgaja na razne strani in s tem vzgaja v sebi tudi različna čustva. Kot omikanec posebne stopinje zapusti srednje šole. Kot tak se razločuje in zajedno odlikuje od posamičnikov preprostih množic. Kot omikanec zna tudi bolj ali manj ceniti svojo vrednost.

Kakó se vzbujajo čustva v posamičniku med šolsko vzgojo? Če vidi med vzgojo in po izšolanju, da je država podelila njegovi narodnosti pravo svobodo za razvoj, vsled katere svobode se je mogel tudi on vzgojiti kolikor toliko pravilno in naravno, je pač jasno, da se mu sama od sebe vzgajajo čustva hvalečnosti do države, in porodi se v njem tista ljubezen, ki je poznana kot domoljubje v razliki od rodoljubja. Čim večja je svoboda, čim naravniša so pospešila narodnosti vsakega naroda, tem krepkejša se zajedno vzgaja in utrjuje ljubezen do širše domovine, ki je pri nas Avstro-Ogerska kot celotno cesarstvo.

Ta ljubezen do domovine pa se vzbuja in utrjuje istočasno z ljubeznijo do vladarja, do dinastije. In kjer zakrivijo razni državniki in pedagogi, da se ne vzgaja domoljubje, tam pa ostaje upanje v vladarjevo modrost in dobroto, in to vidimo tudi sedaj v Avstro-Ogerski. Gospodovalni narodi postopajo takó, da grenijo življenje posamičnikom in skupinam drugih narodov. Upanja, katero imajo do vladarja, pa tudi tlačiteljski narodi niso mogli še zatreti.

Kaj sledi iz vsega tega? Domoljubje se ne more umetno vzgajati, temveč se rodi in utrjuje le po vrednosti državnih naredeb in sredstev, s katerimi se pospešujejo narodi v svojem razvoju. Domoljubje bode cvetlo brez vsake sile samo od sebe, kedar se ne bode kratila svoboda narodom ne za pouk, ne za umetnost, ne svojstveno narodno življenje.

Ta svoboda mora prodrati pa tudi do šolskih klopij, na katerih, kakor trdi Bismarck, sedi mladina, ki spoznava celó politiske situacije.

Kaj pomaga v šoli ta ali ona spodbuja, če pa se

ravna zunaj šole nasprotno? Ali ne živi mladina sredi svojega naroda? Ali se morejo vzgajati v mladini zaželená čustva, če pa vidi zunaj šole, da stranke gospodovalnih narodnostij teptajo narodnost in jezik negospodovalnih narodov, torej če se pometa s tistim sredstvom, s katerim jedino more se posamičnik najpravišne in vsestranski pospenjati do višin, na katerih se loči od preprostih množic?

Takó torej tudi vprašanje o domoljubju sili v Avstro-Ogerski do rešenja narodnostnega vprašanja in tistih zgodovinskih prav, ki še posebe vzbujajo ponos v vsakem historiskem narodu. Iz tega pa je razvidno, da zahteva našega vladarja: „Napravite mir med mojimi narodi!“ je fundamentalnega pomena tudi v pogledu na čustvo domoljubja. Pomenljivega opomina pač si ne moremo misliti, nego ga je dal državnikom cesar Fran Josip.

Čustvo domoljubja ni kaka igrača, ki bi se mogla kar zaukazati, in dobro je, da ni igrača; kajti kedar se vcepi, zgodi se na podstavi občin naprav, občega ugodnega položaja, in takega čustva zopet ne izruje kaka hudomušna samovolja.

Domoljubje, kakor ponavlja Bismarck, je vcepljalo mladini nemško učiteljstvo; to kaže, da je bilo jednega mišljenja z državniki, in tako, da so isto položeno umeli celó srednješolci, ki so potem z oduševljenjem stopili v boj za razširjenje in zjedinjenje svoje domovine.

Naj vstvarijo analogno ugodno položeno državniki — v smislu in po zahtevi vladarjevi tudi v Avstro-Ogerski — in videli bodo, da ne bode še le posebe treba opominjati k vzgajanju domoljubja. Poslednje ima svoje vzroke in svojo hrano v razmerah zunaj šole, v občem politiskem položaju, in kakovost in mera domoljubja je le posledica tega občega položaja. To resnico je vredno dandanes še posebe povdarjati, ko neke vrste politiki zamenjujejo vzroke s posledicami ter postavljajo stvari naravnost na glavo.

„Amicus Plato“...

II. (Dalje.)

Poslednji dokaz, kako mislijo Poljaki o *Slavjanstvu* in kako ceno mu pridajejo, je pač jasnejši, nego so vsi dokazi, katere sem navedel jaz; z *menoj* se „Novice“ mogo soglasiti ali ne; celó moje razoblačenje (razkritje) postopka „Ogniska“ mogo verovati ali ne. No to je *dokaz*, katerega „Novice“ uničiti ali opovreči ne mogo nobenimi silami, in ta dokaz je zajavljenje poslanca *Popovskega* v Dunajskem državnem zboru, ki je pred dvema ali tremi leti, pod rokoploskom vseh svojih poljskih koleg, Nemcev in Židov krikol: „*Das ganze Slaventhum ist keine Pfeife Tabak werth!*“ Tako neotesano, tako surovo, s takim cinicnim samoudovoljstvijem pljuniti v lice *vsemu Slavjanstvu* more le *Poljak!* In jih opirati, Slovence vzbujati k ljubezni k njim — tega bi jaz od „Novic“ ne pričakoval. Dà, prav govori urednik „Slov. Sveta“: Pri nas se premalo — **misli!**

„Novice“ o Slavjanstvu Poljakov sodijo na podstavi svojega znanja politikujočih šlahčičev, sedečih v Dunajskem državnem zboru. In uže to, vselej *neslavjansko* delovanje prijateljev naših (sit venia verbo!) Klunov, Šukljejev in božestvenega srednjevekevega grofa Hohenwarta, je „Novicam“ dovoljen dokaz, da so Poljaki *Slavjani*, in da „s poljsko pomočjo skušajmo kaj doseči“. Čislánuemu listu

je ostalo le še dokazati, „da Rusi niso *boljši* Slovani od Poljakov“. Da bi se to dokazalo, pomislil bi človek, treba bi bilo dokazati, da so Poljaki doslej stvorili vsaj *toliko* za Slavjanstvo, kakor Rusi, in v ta namen treba bi bilo vzeti v roke — *zgodovino*. In ta zgodovina pokazala bi „Novicam“, da so *Rusi osvobodili* Srbijo in Bolgarijo, in da so *Poljaki* ravno o času, ko so Rusi borili se za krst čestni in svobodo zlato in močili bolgarsko zemljo naskroz s svojo krvjo, in ko je ves slavjanski svet želel zmage Rusiji in svobode zamučenim Bolgarom, da so Poljaki, pravim, v smeh in sramoto vsemu Slavjanstvu in krščanstvu zbrali svoj „poljski legijon“, ki je vkupe s turškim pašo Sadikom — po rojstvu: Poljak Czajkowski! pomagal klati in natikati na kole bolgarske mučenike! Tako daleč celo Madjari niso šli!

No vse to so „Novice“ ali slučajno, ali v strasti polemike proti onim, ki navezujejo „Novicam“ svoj „politični katekizem“, pozabile, in prezrle, da je zgodovina — zrkalo narodov!

„Mnenje, da so Rusi boljši Slovani od Poljakov“ — pišo od črke do črke „Novice“, — „se pač mora vsakemu omajati, ako bere v njih znanstvenih delih največje nepoznanje o drugih Slovanih. Tako v njih novjšem naučnem slovníku govoré o Trijestu, Lajbahu, Agramu, Pojku, Gercu in Klagenfurtu i. t. d. Slovaki se pa nahajajo v obeh polovicah avstrijske monarhije. To vse v delu, pri katerem sodelujejo vseučilišni profesorji“.

Po mojih mislih, na podstavi samega novjšega naučnega slovníka govoriti in soditi o vseh ruskih znanstvenih delih sploh, je nekoliko prehitro, da ne rečem, lehkomišljeno. O znanstvenih delih se ne da soditi po kakem slovníku, ki je najprej trgovinsko podvzetje, in ki ni čisto nič drugega, kakor prost prevod Brockhausovega „Conversations-Lexicon“ z dopolnjenji za Ruse. O znanstvenih delih se dá soditi le na podstavi znanja teh del: le tedaj človek more govoriti o njih cení in dostojinstvu in izreči o njih svojo sodbo.

Kako se more v zlo šteti Rusu, ako ne zna, da Slovaki se nahajajo le do meje Cislitavije, in da za to črto, v drugi polovini monarhije, Slovakov ni nijednega? Priznavam, da sem jaz sam, dokler me niso poučile „Novice“, bil trdno prepričan, da tudi na Moravskem živi precejšnje število Slovakov.

Dasi nikakor ne opravičujem v „novjšem naučnem slovníku“ ruskem neznanja slovanskih krajevnih imen, vendar med tem neznanjem „in največjim nepoznanjem o drugih Slavjanih“, katero „Novice“ Rusom očitajo tako avtoritetno, jaz ne nahajam čisto nič občega. Na osnovanju jedne premise, in, v nameček, tako ničeve premise, se pač ne da izvajati tak sklep in primer, kateri navajajo „Novice“, da se izrazim po nemški — „passt wie die Faust auf's Auge“.

No da-si tega greha ruskih vseučilišnih profesorjev nimam celo ne za tak, da bi se zanj oni morali pokoriti v vicah, vendar se potrudim, očistiti jih od njega. Vidite-li. Ruski vseučilišni profesorji imajo pred seboj nemški „Conversations-Lexicon“, in kedar tam srečavajo imena Agram, Laibach i. t. d., pridajo jim ravno tako ceno, kakor imenom Berlin, London, Madrid i. t. d., jim torej ne more priti v glavo, da ima v „Sloveniji“ vsaka kotina in vsaka luža dve imeni, jedno slovensko, drugo pa na polovico nemško, na polovico pasjeglavsko: Žabnica je tudi Safnitz, Trbovlje tudi Trifail, Radohova vas, čujte: Rodokendorf! In kako je Rusu spoznati, da je Pojk — nemško imé! Ko bi vseučilišni profesorji imeli pred

seboj zemljevid, na katerem ste natisnjeni obe imeni, ali ko bi naprvo iskali na jednej karti Safnitz in potlej na drugej Žabnico, in ko bi vedeli, da je to jedna in ista slavnoznana slovenska vas — tedaj bi še bilo. No to bi bila za nje „adskaja rabota“, zato pa jemljo imena iz nemškega „naučnega slovníka“ bona fide, češ, Nemci so narod akuradni in umni, saj ne gre o njih zastoj slava, da so oni iztuhtali celo opico.

Sicer pa je moje osebno mnenje táko, da, ako ne ve človek, da je Spela še Elizabeta in Marija še Mica, mu se zaradi neznanja teh, sicer koristnih, podrobnostij, ne sme še očitati „največje neznanje“ — krščanskega nauka, še manj pa dolžiti ga, da ni dober katoličan, ka-li?

Poleg vsega tega pa si ne morem predstaviti nikakor, kako so „Novice“ do 20. julija mogle imeti v rokah in kritično pregledati in oceniti „novejši naučni slovník ruski“, ko ta slovník faktično do 20. julija celo ni še izšel do črke L.; predno pa pride do S. in T., to je, do „Slovakov“ in „Trijesta“, minejo najmanj še 3 ali 4 leta. Morem si to čudno okoliščino objasniti le tako, da so vseučilišni profesorji „skrivaj za „Novice“ natisnili posebe ta slovník, katerega Rusi ne dobodo še tako kmalu v roke.

„Novice“, ki so v samomnenju o svojem največjem znanju o drugih Slavjanih zavihtile meč na največje neznanje Rusov o teh drugih Slavjanih, niso zapazile, da je to meč oster tudi na drugej plati, obrnjeni proti njim samim in proti skoro vsem slovenskim časnikarjem, ki bi se jako čudili in osupnili, ko bi jim očital kdo, da ne poznajo Slavjanov. A vendar je to tako; vsaj gledé Rusije je to neznanje naravnost fenomenalno. Jaz bi ne došel do takega sklepa o slovenskih časnikarjih na onej podstavi, na katerej so došle „Novice“ do svojega očitanja, vrženega v lice Rusom, t. j. ko bi oni ne znali tega ali drugega krajevnega imena v pravej obliki. Naj pišo v Sibiriji namesto pravega: v Sibirii (imen. Sibir, rod. Sibir, kakor nit, niti): naj pišo: v Kurskem, namesto v Kursku, no elemente ruske slovnice bi vendar morali znati, ker ti elementi so ravno tisti, kakor v slovenskeji slovnici. Tako n. pr. „Novice“ v poslednji številki za 1894. pišo „o morilki 16 otrok v Staroem v Rusiji, namesto „v Starem“; nekoliko prej, v članku o pokojnem carju, pišo o nesreči na železnici „v Borkiju“. Kaj bi Slovenci porekli, ko bi kdo pisal: „danes sem bil na Lazižu, do Kresnicov je to poslednja postaja“. O svojem času pisali so listi o koncertih Slavjanskija, drugi znajo „dela Dostojevski-ta“ tudi grofa „Tolstoja“ so nekateri „brali“. Bila je na Ruskem tudi učena ženska Sofija Kovalevski, in koncerte daje sedaj uže hči Slavjanski-ja, Nadežda Slavjanski. Ko čitaš to nehoté vsklikneš: O uboga dežela kranjski! Ko bi tvoji pisatelji vsaj nemnogo (nekoliko) znali slovnico ruski-ja ali ruski-ta jezika in bi ne ostajali v staro-jem neznanju ruska-je literature!!

V zaščito Rusov moram konstatovati, da uže mnogo let čitam v njih gazetah telegrame „iz Zagreba“, „iz Ljubljany“, „iz Celovca“, t. j. odkar v redakcijah visi „karta slavjanskih zemelj“ Komarova s slavjanskimi krajevnimi imeni. No vendar še sedaj pišo o gimnaziji „v Cilli“, katero Klunovci namesto peska tresejo v oči svojih bistroumnih volilcev, znaje dobro, da to gimnazijo, ako jo „pridobé“, vselej mogó predelati v razsadnik germanizma ali pa jo zakriti, kakor svoje dni v Kranju. No, če Rusi še ne znajo, da je „Cilli“ — Celje, kriv je g. Drag. Hribar, kateri, da si „mojster na vse roke“, vendar doslej ni še izdal slovarja krajevih imen, menda deloma

tudi za to ne, ker je ves svoj svobodni čas potratil na zverženje prelepega in spodbudnega životopisa hofrata iz Ljubljanske „nemške ulice“.

Raba s strani „ruskih vseučilišnih profesorjev“ imen „Pojk, Lajbah, Klagenfurt i. t. d.“, naravno le dokazuje, da oni teh imen ne poznajo in drugega nič. No ako uže res dokazujejo ta imena „največje nepoznanje“ drugih Slavjanov, ki so, logično zaključuje, objeti v teh le imenih, je ravno tako „največje neznanje“ Rusov, ki so tudi „drugi Slovani“, dokazano na strani „Novic“ in skoro vseh onih, ki poučuje Slovence o Rusih. Ker je Rusov 80krat več, nego Slovencev, je torej tudi quantum neznanja Slovencev za 80krat več, nego oni neznanja Rusov o Slovencih. Ako dopustimo pri tem, da so za Slavjanstvo Rusi tudi vsaj za 80krat bolj važni, nego Slovenci, se neznanje Slovencev o Rusih uveliči (poveča) še na 80, torej bode razmerje med neznanjem Rusov in neznanjem „Novic“ in drugih Slovencev „o drugih Slavjanih“ = 1:160. In to je tudi v resnici tako.

Vem, da se me je uže naveličal čestiti čitatelj, vendar se usojam prigrasiti (povabiti) ga za seboj v naslednje zaglavje, kjer bode premišljeval lahko o vsem tem, kar bode rečeno tam.

Písne otroka.

„Písne otroka“ (pesmi sužnja). Tako je naslovljeno delo, s katerim je nedavno pomnožil Svatopluk Čech uže itak bogato češko književnost. Kolikorkrat se pojavi nova knjiga z imenom Svatopluka Čecha, vselej se lahko pričakuje, da je zagledalo beli dan delo posebne literarne vrednosti. Vsak, kdor pozna dela S. Čecha vé, kaj je ta pesnik svojemu narodu; saj je zaslul s svojimi deli tako, da je sedaj uže znan po širnem svetu. S plodovi svojega veleuma je izdatno obogatil češko književnost in po literarni vrednosti nadkriljuje marsikaterega češkega pisatelja. V pesmih izraža svoje misli, odkriva svoje srce tako čustveno, da vpliva globoko in mogočno na čitatelja.

Sedaj nas je S. Čech iznenadil z novim plodom svojega velikega duha. „Písne otroka“ so izvanreden književni pojav. Pesnik poje na dalnjem toplem jugu, kjer razpenjajo zelene palme svoje košate korone, pod modrim, večnojasnim obokom sinjega neba, on poje z dušo in srcem bednega sužnja, ki plaka po izgubljeni svobodi. Morda še nobeden pesnik ni tako vsestransko in živo naslikal robstva in morda še nobeden ni tako tožno in čustveno, zajedno pa veličastno opeval svobode. Vsaka beseda, vsaka slika, vsak vsklík bolesti in gnjeva sega nam globoko v srce. Dasi imajo „Písne otroka“ splošen pomen, vendar je pesnik mislil v prvi vrsti na svoj zatirani narod, katerega tlači trda pest, in je vzbudil s tem v Čehih poseben odmev. Svatopluk Čech je govoril pred vsem svetom za svoj narod; saj mu je govoril od srca in izražal le njegove težnje. Zato torej oni vspeh njegovih pesmi! Z oduševljenjem je segel po tem delu. V kratkem so postale „Písne otroka“ svojina vsega češkega naroda; dokaz temu je, da se je od Božiča, ko je izšlo delo, do sedaj natisnilo uže 20 izdanj. Iz vseh krajev širne češke domovine donelo je S. Čechu soglasno priznanje, nov ogenj in novo navdušenje je prešinilo vse češko prebivalstvo. Razna društva imenovala so S. Čecha častnim

članom in mu izročila krasne diplome*). Politični listi so takoj prve dni v svojih člankih prinašali citate iz „P. o.“, in listi so polni hvale in navdušenja; tako piše „Zlatá Praha“: „Cítíme, jsme si vědomi všichni, že stalo se u nás něco velikého, co otrásló vši bytostí českou u samých základech jejích, co jako zjevení sneslo se nad ní. Z ducha českého vytryskla poesie obsahu tak velebného, jakýmž v tomto universálním, všelidském a konkrétně národním směru posud nehonosi se žádná literatura na světě“.

„Písne otroka“ so torej izredna prikazen v češki književnosti in to ne samo kot književni, temveč tudi kot narodni in kulturni pojav in se lahko merijo z najslavnejšimi deli svetovne literature.

Tudi nam Slovincem je pel Svatopluk Čech od srca; saj smo tudi mi brezpraven narod, ki ima samo dolžnosti. Zato podajem štev. V. iz „Písne otroka“ v slovenskem prevodu:

Oh sužnji smo, igrača volje tuje,
Brez straha sme nas bítí vsak v obraz,
To, kar imamo, druge le raduje,
In svet ves smeši našo čast in nas.
Mi čreda smo v jarmu z bičem bita
V prospeh od jutra drugim do noči —

Zbor sužnjev:

Brez volje smo, brez s prava in brez štíta,
Oh sužnji mi!

Gospod veli: Le trudite se v znoji,
Bogato žetev dajte mi s poljá,
Da jaz ugodim vsaki želji svoji,
Napolnim ljubljencem roké blagá,
V zahvalo kupim še verige teže
In biče nove vam, o j sužnji vi!

Zbor sužnjev:

Zaničevalni smeh nam duše reže,
Oh sužnji mi!

Nič naša last, vsem drugi gospoduje
— Zanj dedno polje pot nam naš rosi,
Nam njega volja le zapoveduje,
Nam pravo, zakon — kar gospod veli.
Nam laž resnica, krivda mesto reda,
Za nas nebo samo je brez moči —

Zbor sužnjev:

Druhal smo mi brez prava, bedna čreda —
Oh sužnji mi!

— Tr. V - c.

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голому рубаха.

Še lani smo zabeležili v „Slov. Sv.“ osnovo prebogatega učnega zavoda za blagorodne device — urejenega na čest i v spomin možitve velike knežne Ksenije — Ksenijevskega instituta. Ta institut so 25. marca slovesno otvorili v Petrogradu. Priobčili so tudi njegov ustav, v kojem se znači stalno mesto učiteljice „повареннаго искусства“ — kuharske umetnosti, ali po slovenski: znači se stalna dolžnost kuharice, katera bo torej „predavala svojo kuharsko umetnost“, to se pravi bo učila blagorodne deklice, kako se vari ali kuha vkusna juha, kako se pečejo piščanci rumeni, kako se žarijo goveje i svinске krače itd. Pri nas so do novejših časov v dekliških šolah najbolj učili muzikalno „umetnost“, petje i ples; za naprej pa se k tej trojici „umetnostij“ pridruži četrta, umetnost kuharska — točka malovažna le na prvi pogled; če pa pogledamo bolj globoko, bo pa ta spremena imela prevažne

*) Tako mu je poklonil slikarski odbor „Umelecké besedy“ v Pragi album, na katerem se nahaja lepa slika V. K. Maška; na sliki je genij, ki svobodi robske verige.

posledice. Do sedaj so namreč blagorodne ruske žene prav fletno glasovirile i pele; da i plesale so prav dobro, dasi so v tej „umetnosti“ kaj raje vežbale svoje moze; za naprej pa bo to vse drugače. Ruske blagorodne žene bodo varile vkusno juho, bodo žarile vkusne befssteck-e, bodo pekle vkusne piščance itd., bodo svoje moze predebalo i debelo krmile, tako, da jim pač ne bo nič do plesa... Koliko velikodušja je torej v tej malovažni prenarobbi! Ruski mozeje torej prenehajo plesati pod zvoke „ženske piščali!“ Kaj še! Slovenke uže davno same kuhajo, pa od tega proti svojim možem nič manje ne „kuhajo“, čim so do sedaj njih ruske sestre znale za „umetnost“: naturam si furca etc. . . .

Ženske so torej šegave, so bile take i take menda tudi ostanejo, vsaj jaz malo upam, da bi se skoro kaj zboljšalo v tem pogledu. A ne manj od žensk so pri nas šegavi tudi naši Finlandci, koji pojem pa obsega Fine i Finomane, ne le ruske, no vsake, dasi bi za predeli (mejami) ruskimi... Med ruskimi pa so najbolj protivni zdravemu smislu taki, kakoršni so se pokazali na straneh „Истор. Вѣстн.“, bele vrane, pa vrane so vsake le vrane, tudi ko bi bile zlate... V rečenem žurnalu je g. Sementkovskij prijavil članek, v kojem na dolgo in široko predava o finskih spretnostih i njih kulturnih posledicah sorazmerno s spretnostimi sosednega ruskega plemena. V „Nov. Vr.“ so odgovorili na to svojega roda spomenico ad majorem Finorum gloriam. Odgovarjal je tudi g. Sementkovskij, tu li v predalih „Nov. Vr.“, pa odgovoril je tako, kakor da bi njegov nasprotnik naposled pa le strinjal se z njim: zgodilo se je, kar navadno zovemo qui pro quo — proti komu je pa naposled zagrmela sama redakcija „Nov. Vr.“ ter je resno napovedala konec preprirom, od kojih nikomur ni sito ni lačno, izjavivši pravdopodobno, kje je pravica. Finlandci so res svoje ruske sosedne daleč prekoračili, kar je do napredka gmotnega i npravnega. Zadatke pa k temu napredku dalo je Finom ali providenje (previdnost božja) ali pa Rusija. Da so Fini zavzeli pribrežni pas ruske zemlje na velik prospeh svoje kupčije i obrtnije, da jih nikoli ni tlačilo igo ruskega robstva, da so prišli pod peroti ruskega orla tedaj, ko je na nekoliko trenutkov prisvojil si vse čednosti, koje je kedaj znala dobrota i velikodušje: vse to je Finom dalo providenje; da so pa Fine njih pokoritelji preskrbeli i hlebom (kruhom) i denarjem, da so jim podarili celo Viborgsko gubernijo, katera je sedaj glavni vir finskih državnih dohodkov, da je v isti guberniji Imatra, ruska Niagara, da jim ruska vlada ne odvzame njih tamožne (carine), njih denarja, da jim plačuje za postoj ruske vojske čistim zlatom, da Rusija na 1000 ljudi daje 39-5 vojakov, Finlandija pa le 9-5 — vse to so pa take dobrote i prednosti, katere so svojstvene i vlastne le ruskemu samodržavju, i katere niso mogle ostati bez važnih kulturnih posledic... To so istinite, zlate besede; da so pa vsi narodi bolj pridni, nego smo Slovani, je naša škoda, o koji drugim pač ni treba trobentati, da bi jo spoznali sami... No i trobenta, i znanje naše je silno i veliko, ne znamo pa pogostoma le svoje klečepazne ponižnosti, katera seveda prav malo pristaja svetim ljudem, nam Slovanom pa, ki svetnikov nimamo ravno mnogo, gre menda blizo tako, kakor svinji sedlo... Dies irae, dies illa, In qua saeculum est favilla... Dan, o kojem velja moja beseda, pa je bil menda februarja, ko je namreč Moskovski žurnal „Русская Мысль“, ta pravcati lucus a non lucendo, prazdnoval svojo 10-letnico. I g. principal i njegovi poslušniki so bili menda prav židane volje, i v preizbitku ljubezni, najprej seveda k samim sebi, potem pa tudi k človeštvu v obče, a koncem celo k svojim historičnim antipodom, zapeli so pesem umirjenja, katero je donesel brzojav največemu poljskemu romanistu v podobi čiste „grivenge“ g. Senkeviču! Tudi ta je odgovarjal i povdarjal nekako „splošno stališče“, kakoršno je pristojno pa le ljudem bez vsakega stališča... „Graždanin“ je pa k tej „bratski izjavi“ pristavil prav mičen final: on namreč vpraša to Moskovsko gospodo, v kakem jeziku se je vršila ta pobratnica? Gospodje molče... i hvala Bogu, da molče. —

Rusija po raznoobraznosti svojega podnebja je po amerikanski državni zvezi prva država na svetu. Od severnih ledin prejdimo k brdom „plamene Kolhide“, na goreči Kavkaz, kjer so v poslednje čase začeli saditi celo čajni trs. Tega dela se je pa neki prvi poprijel g. polkovnik Solovcev, seveda ne bez sovetu vladinega. Zasadi je toj rastlinoj najprej nekoliko desetih zemlje v batumskem okraju; kajti tam jej je neki i zemlja i podnebje najbolj povoljno. Njegovemu primeru je posledoval tudi Moskovski bogač, trgovec čajni g. Popov. Sedaj pa je neki ухвальное вѣдомство, t. j. uprava koroninih zemelj, sklenila z g. Solovcevim dogovor, po katerem jej zasadi nekoliko sto desetih zemlje čajnim trsom svojega pridelka, koji je bil uže dve leti k redu prav bogat i izvrstnega svojstva. Začetkom so mislili iz Kitaja dobiti i rastlino i delavce-strokovnjake. A za Kitaj so nastopili časi, v koje mu

je pač malo mari naših čajnih nasad... V suhumskem okraju na Črnem morju pa ministerstvo zemljedelja kultuje isto misel ter tekočega leta tudi stori prvi poskus s čajno plantacijo. Če bo iz te moke kaj kruha, gorje tedaj Kitaju; koliko milijonov rubljev ostane doma! Žal, da je Kavkaz uže pol veka pod ruskim žezlom, i je še le sedaj napočila zarja njegovega ekonomičnega razvoja. Menda so se tudi tukaj držali pogovorke: Тнше вѣдешъ, дальше будешъ...

Božidar Ivorčev.

V „Westminster Gazette“ napisala je znana O. Novikova zanimiv članek, kjer trdi, da samodržavje ostane krepko na veke. Pa čemu bi bila ustava? „Ko je dozorelo vprašanje ob osvobojenju kmetov, odredil je Aleksander II. poverjenstvo, da izdela to reformo in po dvoletnem delu postali so milijoni kmetov ne samo svobodnimi temuč tudi posestniki. Ko je položaj naših jedinovencev na Balkanskem poluotoku postal neznosen, ter je velika večina ruskega naroda želela pomoči svojim jedinovernim bratom, osvobodila je Rusija Bolgarijo in Srbijo, ne plaš se gromadnih stroškov. Blagorodna in velikodušna stvar bila je izpolnjena. Ko je po vseh naših žrtvah v denarju in življenjih spoznal Aleksander III. potrebo, da posveti vse svoje blagorodno življenje notranjim reformam, dal je mir Rusiji ter je nekolikokrat odvrnil vojno v ostali Evropi. Osnovni zakon našega naroda, drugimi besedami, naša ustava, je — samodržavje... Iskreno govorč, mi Rusi, vidé zapadni konstitucionalizem, kakoršen je, ljubimo ga vedno menje. Mi mislimo, da je konstitucionalizem zaražen smrtnimi boleznimi v sami svoji osnovi: v Angliji je mrtvoud podoben onemu, ki je pogubil Poljsko, v Franciji podkupnost, ki grozi izjesti samo srce republiki. Zgodovina nas uči, da je mrtvoud bolj poguben državam, nego „prosvetljen despotizem“.

V febr. knjigi „Russk. Obožrenija“ nahajamo zanimive podatke o pisatelju Vs. Garšinu. Učil se je v prvi Petr. gimnaziji, potem je prešel v „gornji institut“ (rudarski zavod) le zato, ker sta bila tam dva prijatelja. Specijalnih zavodov v obče ni maral. Bil je jako skromen ter je še le 1876. l. v „Molvi“ tiskal prvo stvarico. Potem je kot dobrovoljec stopil v vojsko, vojeval s Turki in radi hrabrosti postal častnik. Bil je tudi ranjen. Liberalni prijatelj pa so ga pregovorili, da je zapustil vojaško službo; tako piše njegova mati. Ona piše dalje: „Po svoji redki dobroti, poštenju in pravičnosti ni mogel pristopiti k nobeni stranki in je globoko trpel za jedne in druge. Ko so se začela ubijstva, atentati, razlet v Zimnjem dvorcu, smrtne kazni bedna njegova glava ni vzdržala, in početkom marca 1880. bil je popolnoma poludil“. Znano je, da se je ubil sam.

B. M. Florinskij primerjal je kurgane (grobove) Zapadne Sibiri s kurganami orenburgskimi, ufmiskimi, donskimi i južno-ruskimi in pravi, da so sibirski tako gromadni, kakor jih ni videl prej. Zravnujuče starine v Tomskem vseučilišču s podobnimi južne in severne Rusije, pisatelj nahaja med njimi veliko podobnost. V obče pa trdi F., da so prebivalci Sibiri od V.—XVI. veka bili gotovo Mongolo-Tatari, ali važne starine odnašajo se pred rojstvo I. Kr., ali dve sto leti po rojstvu I. K., a tu treba paziti na te narode, o katerih omenjajo grški in kitajski pisatelji. V tej globoki drevnosti pa bi pisatelj rad videl ravno slovansko drevnost. Misli, da sta zap. Sibir in skoro vsa Rusija žili nekdaj istim kulturnim življenjem in sicer nikakor ne nizkim. „Sreem čuti se, da je ta široka, svobodna step, širčča se nepretrgoma od Obi do Volge in Donave, blizu ruskemu človeku ne od včeraj, da je odhranila in odgojila ne samo poludivlja tatarska in mongolska plemena, a je bila nekdaj zibeljka nekega drugega naroda, stalneje naseljenega in bolje kulturnega“.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenake dečele.

Tržaška posojilnica in hranilnica (registrovana za druga z omejenim poroštvo) izdala je svoje poročilo in računski sklep za svoje III. upravno leto (1894.). Iz poročila se razvidi, da je imel ta narodni denarni zavod tekom 1894. leta 204.208 gld. 86 nvč. denarnega prometa, torej se je promet v razmerju s prometom od leta 1892. pomnožil za okroglih 74%. Članov ima „Tr. p. in

hr." 338, ki imajo deležev za 10,190 gld. Hranilnih vlog je za 61.740 gld. 56 nč., dné 31. dec. 1893. bilo jih je za 27.967 gld. 04 nvč., in to vsekakor svedoči o jako lepem razvijanju zavoda. Posojil je izdal zavod tekom leta 1894. za 46.295 gld.; čisti dobiček znaša 1121 gld. 76 nč., j. okolo 12% zadružne glavnice.

Slovenska čitalnica v Trstu priredi 20. t. m. koncert z lepimi slovenskimi redom. Dohodko se odločili v pomoč Ljubljani, kateri m vspol led potresa zadela velika nesreča. Vstopnina h k ro je vs e 1 korona.

koncertu j nih je v nedeljo volilni shod ob 3 urah V Dekaterem bodo poročali posl. dr. Laginja, popoldne, na o. Na večer bode slavlje 25letnice ondote Spincić in Fleg se shoda in slavnosti narod udeleži kar čitalnice. Naj številu.

Istri. Te dni izbirajo volilne može; borba je težavna in huda, ker delajo slovanskim kmetom velike zapreke. Listin e na več krajih niso pravilne; če jih hoče kmet pregleda ti, ne dajo jim svobode. Po nekaterih krajih so ital. agitatorji pokupili glasove; med slovanskimi domačinci je se vedno ostalo nekaj takih, ki so bili vajeni, dobivati denar za udeleževanje pri volitvah, seveda ital. stranki na korist, in takó so se dali vjeti nekateri tudi sedaj. Pastirski listi so se priobčili, a vendar ostaje resnica, da slovansko svečeništvo bi le pospeševalo z narodnostjo tudi vero, ko bi nevednemu narodu pomagalo pri volitvah. Državniki so tudi dolžni vedeti, da sedanje volitve so važne tudi v pogledu na državne in dinastiške interese; ti interesi zahtevajo, da zmaga pravica nad dosedanje krivico, da bi bila slovanska večina naseljenja vsaj primerno zastopana v dež. zboru.

Potres na Veliko noč. Po noči od 14. na 15. t. m. pojavil se je silen potres, kateri so čutili in občutili po vseh slovanskih deželah, po Hrvatski, Bosni in Hercegovini, severni Italiji, na zapadu po Tirolski in Solnograjski, proti severu pa celó do Dunavske doline. Središče in izhodišče potresu prištevajo Ljubljanski okolici in Krasu, kajti v nobenem mestu, ni v Trstu, ni povzročil potres posebne škode, dočim je prišlo v Ljubljani do prave katastrofe. Izvzemši menda novo zidani „Narodni dom“, ni ostalo v Ljubljani niti jedno poslopje nepoškodovano. Potres se je tam ponavljal i naslednja dneva, povzročivši grozen strah med ubogim ljudstvom. Ponesrečilo se je več ljudi v mestu in v selih po okolici. Nekaj jih je tudi umrlo. Med javnimi zgradbami mesta Ljubljanskega, v katerih je povzročil potres zaista neprecenljivo škodo, je zgradba muzeja „Rudolfinum“. Tam je bilo nakopičenega poleg običnih zbirk obilo zgodovinskih in prehistorijskih predmetov, gradiva, kakor. n. pr. posód iz prehistorijske dóbe, katere si je pridobil muzej z velikimi denarnimi žrtvami; bilo je izkopin, kakoršnih ni v nijednem drugem muzeju, a veliko večino teh zakladov zares neprecenljive vrednosti porušil je potres v prah in smeti! — Odstraniti bodo morali v kratkem razne stare zgradbe, kakor „knežev dvorec“, kajti različna poslopja so takó pretresena in razkopaná, da ni možno popraviti jih. I novo narodno gledališče je mnogo trpelo, ter bode trebalo mnogo žrtev, da se zopet popravi. — Dež. predsednik kranjski je prosil državne pomoči za bédno ljudstvo, ki je brez strehe in si je jedva spasilo golo življenje. Zajedno se je po inicijativi dež. poslanca Iv. Hribarja naprosilo ministerstvo za notrenje posle naredbe, da bi po vseh kraljevinah in pokrajinah totranske državne polovice nabirali milodarov za nesrečno Ljubljano. Isti gosp. Iv. Hribar je prosil uredništvo „Národních Listů“ in Pragi

brzobjavnim pótom, da bi ta in drugi češki listi spodbujali češki narod, da bi bratje Čehi med seboj nabirali milodare za bédne Slovence. — Mestni sovět v Pragi dovolil je v poslednji svoji seji 1000 gld. v podporo Ljubljanskim bédnikom, Tržaška „Slavjanska Čitaonica“ priredi dné 20. t. m. koncert v isti namen. Mestni sovět v Ljubljani sklenil je v izredni seji, da razdeli 10.000 gld. podpore med one obrtnike, ki so vsled potresa potrpehli toliko škode, da ne morejo delati, a 10.000 gld. za slučajno potrebo zgradnje barak za one, ki so ostali brez strehe.

Ljubljani pomoč! Kolikor so mogli površno ceniti, škode je napravil potres samo v Ljubljani okolo 4 milijone gld. Menijo, da Ljubljana mora propasti, ako ne dobi pomoči od države. Češki listi so začeli takoj nabirati milodare za Ljubljano. Hrv. glavni listi tudi pozivljajo narod, naj prihiti na pomoč.

Cesar je odločil 10.000 gld. za Ljubljano in 1000 gld. za pogorelce v Toplicah.

Dobrotniki se tu in tam oglašajo ter skušajo pomagati s sredstvi, ki so jim na razpolaganje.

Južno-štajerska hranilnica v Celju obelodanila je svoj računski sklep za VI. poslovno leto (1894). Vspeh in razvitek denarnega poslovanja bil je jako povoljen. Dohodkov je imela ta hranilnica 1894. leta 705.359 gld. 9 nvč., izdatkov pa 673.655 gld. 51 nvč., torej skupnega denarnega prometa 1.379.014 gld. 60 nvč. — Stanje hranilnih vlog v tem letu se je zvišalo za 199.183 gld. 65 nvč., ter je znašalo koncem decembra 1894. leta 1.280.982 gld. 5 nvč., torej pride povprek na vsakega vlagatelja 580 gld. 94 nvč. — Ravnateljstvo je dovolilo posojil v znesku 99.835 gld.; če prištejemo to vsoto prejšnjim posojilom, znašala so ista dné 31. decembra 1894. l. 1.133.287 gld. 5 nvč. Glavna rezerva je bila istega dné 27.755 gld. 57 nvč., ali 2.16% vseh hranilnih vlog, specialna rezerva pa 234 gld. 50 nvč. Čistega dobička imela je ta hranilnica v omenjenem letu 8.266 gld.

Razpis častnih nagrad. „Slovenska Matica“ v Ljubljani razpisuje po določilih Jurčič-Tomšičeve ustanove dve častni nagradi po 200 gld. za izvirni slovenski povesti, odnosno dve častni nagradi po 100 gld. za dve manjši izvirni povesti, ali daljši epični pesmi. Dotični spisi morajo po obliki in vsebini zadoščevati umetniškim zakonom pripovedne književnosti v obče in književnim namenom „Sl. M.“ posebe. Pisatelji, katerim se prisodi nagrada, dobijo za svoje spise poleg tega obično plačo za vsako tiskovno polo. Rokopise je treba poslati (brez pisateljevega imena) do 1. sept. t. l. odboru „Sl. M.“ Ime je treba pridejati rokopisu v posebnem zapečatenem lističu z dotičnim geslom.

„Teharski plemiči.“ Ta slovenska liriška opera dr. B. Ipavca se je igrala v Brnskem češkem gledališču z velikim vspehom. Kritika, n. pr. v listih „Lidové noviny“, „Der Brünner Beobachter“ hvalijo sosebno posamične melodije. Igralcem in skladatelju, ki je bil prisoten, je občinstvo priredilo lepe ovacije; skladatelju so poklonili lavorjev venec s slovanskimi barvami. Tako je prva slovenska opera srečno prodrila od Slovencev najprej med Čehoslovane.

„Neue Fr. Presse“ o okrožnicah biskupov dr. Flappa in dr. Glavine. Poleg laškega židovskega časopisja lotilo se je i Dunajsko sorodno novinstvo pohlepno onih okrožnic, kateri sta izdala biskup Tržaško-Koperski dr. Glavina in pa biskup Poreško-Puljski dr. Flapp svojemu podrejenemu svečeništvu ozirom na prihodnje deželnozborske volitve v

Istri. To časopisje samo trdi, da ste ti okrožnici naperjeni v prvi vrsti proti slovanski duhovščini, zato pa ji tudi izkorišča v tem smislu. Najdrznejša v teh izvajanjih je „Neue Fr. Presse“, katera je dné 14. t. m. na uvodnem mestu dala razumeti nedvoumno, da nista omenjena škofa izdala okrožnici samo od sebe, temveč na povelje sv. Stolice, katero povelje je prinesel škofoma menda iz Rima vrnivši se kardinal Schönborn. A to le zato, da uže jedenkrat konča „držno agitovanje“ slovanskega svečeništva po Istri!

b) ostali slovanski svet.

Deputacija štirskih Nemcev pri Bismarcku. Menda 50 članov te deputacije je odšlo s Stirskega k Bismarcku v Friedrichsruhe. Na poti, sosebno na Dunaju, se jim je pridružilo še okolo 20 drugih članov. Deputacija je prenočila tudi v Lipsiji, kjer so jo pozdravili oduševljeno. Dne 15. t. predstavila se je deputacija Bismarcku in mu izročila krasno kupo v dar, katera ima napise tudi nekaterih slovenskih krajev južne Stirske. Nagovor, s katerim se je poklonila deputacija, je Bismarck odgovoril z dobro pripravljenim odgovorom, ki je v resnici poučen in zanimiv tudi za avstro-ogerske Slované. Ta deputacija, rekel je B., razveselila ga je zaradi zgodovinskega pomena, in ker se pridružuje pozdravu, s katerim ga je odlikoval cesar Fran Josip. Povdarjal je, da Nemci spadajo skupej uže od prvih zgodovinskih začetkov, in tudi današnja, 16 let stara trozveza, seza v prve začetke; kajti, če izključimo nekdanjo Galijo ali sedanjo Francijo, obsejala je država Karolingov in takózvano sveto rimsko cesarstvo tiste dežele, katere sestavljajo sedanjo Velikonečijo, Avstro-Ogersko in Italijo. On je preverjen, da v tej družbi je dokaz imponderabilnih zvez in odnošajev te cele velike skupine dežel. On veruje, da bodo v trozvezi trajno spadali skupej in živeli skupej daljše, nego so poprej živeli v miru. Nobena država ni živela vedno v miru, tudi narodno jednotne države ne. Iz tega izvaja Bismarck, da Nemci ne smejo obupati nad svojo jednotno bodočnostjo, ker so se bojevali med seboj včasih tekom poslednjih tisočletij. On se nadeja, da v bodočnosti tega ne bode več. Našli so obliko, v kateri morejo živeti drug poleg druga, in katere oblike z zavestjo ne porušijo in ne omejijo več; k temu pa spada pred vsem notranja jedinstvo z avstro-ogersko državo, na katero so zgodovinsko navezani uže dolgo časa. Le z zvestobo in prijateljstvom morejo mirno gledati v evropsko bodočnost. Posamična država v Evropi more se vedno zavezati z drugimi državami. Zveza take veljave, kakoršna je današnja trozveza more o sebi trditi: „Nemo me impune lacessit“. (Nihče me ne razdraži brez kazni), in bode mogla braniti se. Ako potrebujemo zvez, nam je zveza Avstro-Ogerske bliža, nego vsaka druga. Podstava trozvezi, katera vzdržuje evropski mir, pa so naši odnošaji, naša intimnost k Avstro-Ogerski. Čim krepkejši bode vpliv Nemcev v Avstriji, tem gotoveji bodo odnošaji nemške države k Avstriji. Avstrijska dinastija je prvotno nemška, in ona konečno odločuje odnošaje na zunaj; dokler ostane, ostane tudi najvplivniši činitelj pri izbiranju zunanjih odnošajev. Zato izkažejo svojo blagohotnost avstrijski Nemci Velikonečiji najboljše s tem, da gojé in presoajo bolj s srcem nego razumom ali pa juristiškimi argumenti. On pozna cesarja Frana Josipa od l. 1852. in pri njem je našel vedno nemško srce in sledove nemškega pokolenja.

Potem je razvijal svoje nazore o odnošajih narodov med temi da je borba potrebna, ali Nemci naj se boré bolj stvarno, krščansko, saj itak nadkriljujejo s svojo

možko naravo Slované, ki so bolj ženske narave. Naj si bodo vedno zavestni tega svojega prvenstva tudi v bojih, ter naj ne dražijo drugih narodnostij. Oni bodo v Avstriji vedno prvi, saj se opira današnja Avstrija vendar na nemško uradništvo in nemško omiko armade, in to tudi ne bode moglo biti drugače. Zatorej „gojite svoje odnošaje k dinastiji v večji meri, nego se je v časih godilo v prošlosti.“ Potem je napil cesarju Franu Josipu in izrazil nadejo, „da vez, s katero ravno vi (Nemci) vežete zapadno državno (Westreich) in vstočno državo (Ostreich), se ne dá raztrgati.“

Mi priporočamo Slovanom Bismarckov, diplomatski zasnovani govor, v premissljevanje. Tu dostavljamo, da v drugih poročilih omenjajo listi tudi to, da je deputacija rekla, češ, da Slovenci prosledujejo Nemce. No mnogo tega, kar se je govorilo pri mizi, h kateri so bili povabljeni nekateri člani deputacije, pač nikdar ne zvemo ničesar. Sicer pa je sam Bismarck navedel nekoliko dejstev, s katerimi je treba računati Slovanom.

„Tajemství“. (Skrivnost) opera slavnega češkega skladatelja Smetane, vprizorila se je 28. marca prvič na Dunajski dvorni operi. Vsled ohripelosti glavne pevke odpovedati se je morala 30. marca ponovitev, in se je ta naznanila šele za 6. april; torej mi ni možno uže sedaj poročati iz lastnega vira, vendar naj omenim, da stvar ne zakasni preveč, da jo strokovnjaški ocenjevalci sodijo v obče zelo ugodno. Večina od njih stavi jo gledé na muzikalno vrednost v jedno vrsto ali pa celó nad „Prodano nevesto“ in „Poljub“; nekateri smatrajo jo za slabejši proizvod; vsi pa soglašujó v tem, da je Smetana izborno združil v nji narodno-češko glasbo s popolno muzikalno dovršenostjo na podstavi Wagnerjevih principov ter se izkazal velikega mojstra v instrumentaciji. Tekst mnogokomu ni po godu, vendar je on iz narodnega življenja posneta slika ter ni nikakor slabši, da v mnogih ozirih boljši od drugih. — Predstava bila je izborna, vendar brez zaželenega vspeha; opera se težko stalno vzdrži, kar je pač krivda sedanjega repertoarja. Kakó pač bi tudi občinstvo, kateremu se vedno vsiljujejo efektne Meyerbeerove in nove italijanske opere, in kateremu se jedva vsak drugi mesec podá kaka Mozartova melodijozna opera, s katerimi ima Smetana še največ sorodnosti, kako bi občinstvo potem cenilo in poštevvalo vrline tega dela! Sicer pa prva predstava ni vselej absolutno odločilna. Slovanska, zlasti češka glasba dosegla je na Dunaju velik vspeh. Rubinsteinove opere so se sicer predstavljale, a kmalu izginile za vselej raz pozorišče. Ko se je 1885. vprizoril Dvořakov „Šelma sedlák“ v operi, napravili so nemški nacjonalci (seveda le sebi, ne njemu v sramoto) velikanski škandal in tako preprečili vsako nadaljnjo vprizoritev slovanskih oper, dokler ni na glasbeni in gledališki razstavi 1892. gostovanje češke opere doseglo velikanskega vspeha. Smetanove opere pričele so se odslej vprizorjati po vseh nemških odrih. Tudi Dunajska opera ni se mogla dalje obotavljati, ker jo je prehitelo gledališče ob Dunajčici s „Prodano nevesto“, ki se je tam nad 50 krat predstavljala jako dobro. Prinesla je vlni „Poljub“, ki je jako vspeval, in letos „Tajemství“. Za drugo leto obeta se nam „Dalibor“. — Vendar vse to ni iz posebnega nagnenja ravnatelja Jahna, kakor pravi „Sl. Narod“, do češke skladbe, baš obratno, on to stori, ker mora vpoštevati tok časa in ne sme preveč zaostajati za drugimi nemškimi operami. Tako si tudi na tem polju Slovanstvo pozno sicer, ali neizogibno pribori ono častno mesto, katero mu pristaje. Ako bi bilo kje res le količkaj

„posebnega nagnenja“, kaj bi oviralo vprizoritev drugih čeških in ruskih oper? Ozir na „nemški“ značaj Dunaja? Saj se ta ne protivi italijanskim in francoskim skladbam, zakaj bi se morali upravljal slovanskim, ko je vendar umetnost mednarodna?

F. G.—I.

Srbija. O volitvah v Srbiji. Vodstvo srbske liberalne stranke v Beogradu je objavilo razglas, v katerem opravičuje, zakaj se liberalna stranka „ne udeleži“ volitev za skupščino ter izjavlja, da volitve dne 19. aprila ne bodo „volitve“. Liberalna stranka da prepušča boljše naprednjakom, da le naprednjake zadene prokletstvo narodovo, in da ostane le na njih vsa odgovornost za bodočnost domovine. „Srpska Zastava“, organ liberalne stranke, pravi glede na sedanje volitve: Zemlja naša je v najhujšem položaju in radi volitev razgoročena. Nasilja i bezzakonja prišla so na vrhunec, i vlada se je z njimi popolnoma zjednačila. Ona jih prirejuje, in se čisto nič ne briga za pritožbe naroda. Listi, polni protestov, objavljajo krvave boje in nočne volitve. Uradniki morajo voliti vladne pristaše ali pa iti domu. Zalostna se kaže bodočnost kraljevine. Namesto mira in strankarske stalnosti, država srbska izložena je največjemu razstrojstvu, iz katerega se ne more videti miren in pravilen izhod. Imate vlado, proti kateri je večina naroda, imate politiko, katero odobrujejo samo naprednjaki, imate ministre, od kojih ni eden nima svojega mišljenja ni samostalnosti, i to vse hoče, da vam se predstavi kot spas za zemljo, kot jedino sredstvo za napredek. — List opominja, naj bi se stranke borile do skrajnosti, da rešijo domovino. S Hristićem da hodi jedino napredna stranka, katera je vedno delala protivno narodu. Če druge stranke ne rešijo Srbije, pogine. „Srp. Zast.“ sama ima po cele predale pismo, v katerih se narod direktno h kralju obrača in mu izjavlja nasilstva poverjenikov in žandarmov. In vso to nesrečo nakopuje Milan na nesrečno Srbijo, katero hoče še nadalje izsesavati in pripraviti jo za tujstvo! — „Beogradjanin“ piše, da so po mestih orožniki prepodili volilce, in potem je predsednik volilne komisije jednostavno proglasil listino volilnih mož kot izvoljenih, ne da bi bil pripustil volilce k volitvi. Naravno je, da so vsi ti proglašeni „izvoljeni“ volilni možje pristaši ali orodje vlade. Poslednja ministerska konferencija bila je baje jako burna; razni ministri so izjavili min. predsed. Hristiću, da odstopijo, ako ne obustavi nasilstev pri volitvah.

Bolgarsko. V Sredu (Sofija) je bil kongres delegatov macedonskih društev in naselbin v bolgarski kneževini in Romuniji. Kongres se je posvetoval, kakó naj bi si pomagali Slovani v Macedoniji in vilajetu Adrijanopoljskem, ki trpijo pod tursko vlado. Priporočili so se z rusko brzovjavko carju Nikolaju II. in grofu Ignatijevu, poslednjemu, naj bi še nadalje zagovarjal balkanske kristijane. Ministerski predsed. Stojilov je bil na Dunaju in v Berolinu. Menda dela, da bi dosegel potrjenje princa Ferdinanda, a se mu težko posreči. Iz Berlina je odšel Stojilov poparjen.

Romunska. Romunska komora je odobrila z 36 glasovi proti 5 pogodbo Romunske z Avstro-Ogersko in Rusijo gledé brodarenja na Prutu.

Rusija. Ruski car je dovolil Varšavskemu nadbiskupu Popielu, da sme odpotovati v Rim in ostati tam dalje

časa. To je po 50 letih prvi krat, da potuje katoliški biskup iz Rusije z dovoljenjem carjevim v Rim.

Ruska vlada je odredila, da naj se na ruskem gimnaziju v Vladivostoku uči kitajski jezik.

Konec vojne na Vstoku. Dne 17. t. m. došla je iz Shangaja vest, da sti Japonska in Kitajska podpisali mirovno pogodbo. Natančni uveti niso še znani. Sedaj je pričakovati borbe evropske diplomacije, kajti Angležka kazala se je poslednji čas jako naklonjena Japonski dočim Rusija baje ne dopusti, da bi si Japonska vzela del Mandžurske, ki meji na Sibirijo. Rusija hoče se tudi protiviti temu, da Japonska dobi pokroviteljstvo nad Kitajem.

Silvester Morar-Andrijevič, nadškof Črnovski in mitropolit Bukovine in Dalmacije, dr. bogoslovja, poslanec dež. zbora bukovinskega in člen gospodske zbornice, je umrl 15. aprila v 77. letu življenja. Hude borbe je imel, a boril se je hrabro in častno. Pomisliti je treba, kaka je dandanes obča politika, in kaj počenjajo v Galiciji še celó proti unijatom, in razumemo potem, kaj pomenja boj značajnega pravoslavnega mitropolita proti tolikim nasprotnikom pravoslavja in vsega slovanskega v naši monarhiji. Kar so vzeli katoliški cerkvi v pogledu na verske gmotne zaklade, to hočejo vzeti tudi pravoslavnim sosebno v Bukovini. Smrt mitropolita je za avstrijske pravoslavne Slované in Romune velika izguba; pokojnik pa si je zaslužil časten spomin za svojo cerkev.

„Slovanski Svet“ se v Trstu prodaja po 8 kr. št. doslej tudi v tabakarni Piazzetta St. Lucia Nr. 1., potem: Piazza Caserma, N. 21; Via Cecilia, N. 1; Campo Belvedere, 21; Piazza delle Poste, N. 2; Volti di Chiozza, N. 1; Ponte della Fabbra, N. 7. Tudi: Internationales Zeitungs-Bureau (pri stari Borsi).

Da ne bode kake pomote, omenjamo, da cena 8 kr. ostaje tudi tedaj, kedar ima kaka številka prilogo 4 str.

Upravišтво.

Opomnja upravištva. Nekateri naročniki so se premestili, ne da bi naznanili, kam; od teh je nam pošta vrnila liste. Naj se oglasijo za nje.

KNJIŽEVNOST.

Levstikovi zbrani spisi, uredil Francišek Levec. V. zvezek. Proza III. Vsebinska: „Kritike in polemike, II. del. — Fran Levstik (s podobo). — Izjava. — Levstikovi spisi, ki niso tiskani v tej zbirki. — Tolmač. — Kazalo.“ — Ljubljana 1895. Ig. pl. Kleinmayr & Frd. Bamberg. — 8°. — Str. 364. — S tem zvezkom, v katerem je poleg Levstikove podobe tudi njegov životopis iz peresa urednikovega, završeni so Levstikovi zbrani spisi. Dobiva se vseh 5 le zvezkov skupej, in to za 10 gld. 50 nvč.

Letteratura popolare dei Croato-Serbi. Prof. Melko Lucianović. Trieste 1895. Tipografia Pastori. Str. 82 v 8°. (Ponatisneno iz lista „Il Pensiero Slavo“). Cena 1 korona.

„**Pracovna**“. List za lahka in vkusna ženska ročna dela, s krasno barvano prilogo, je izšel z 12. št. Stoji za četrt leta 55 kr. in se naroča pri izdajatelju Josipu Schindlerju v Pragi. Posamične št. se dobivajo po 4 kr. Z 12. št. je završen prvi letnik 1894—95.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsako soboto na 8 straneh, slučajno s prilogami. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijakke za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke pri upravištva po 8 kr. — *Zunaj Avstro-Ogerske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inzerate sprejema upravištvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovratna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu (ulica Molin grande, št. 2).